
Solmaz, E.&Korkusuz, G. (2019). Alaşehir Yöresi Ninnileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:2, Sayı: 2, 294 -310

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 28.07.2019

Kabul / Accepted: 19.08.2019

Araştırma Makalesi/Research Article

ALAŞEHİR YÖRESİ NİNNİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Erhan Solmaz* & Günnur Korkusuz**

Öz

Sözlü geleneğe ait bir tür olan ninni, ait olduğu milletin, toplumun kültüründen izler taşır. Her kültürde anneler sık sık bebeği uyutmak, avutmak amacıyla ninnilerden yararlanmışlardır. İlk söyleyeni bilinmediği için anonim halk edebiyatı ürünü olarak nitelendirilir. Toplumun en küçük birliği olan ailenin bireylerinden anne ve bebeğin arasındaki iletişimi sağlayan en etkili yollardan biridir. Bu çalışmada, Alaşehir’de derlenmiş olan ninniler üzerine bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Öncelikle ninnilerin yapı ve şekil özellikleri üzerinde durulmuştur. Ardından konu ve içerik özellikleri ve işlevleri hakkında değerlendirmeler de bulunulmuştur. Son olarak maddeler halinde sonuç kısmına yer verilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, sözlü gelenekte önemli bir değeri olan ninnilerin kültür aktarımındaki rolünü ve çocuğun dünyasındaki yerini belirlemektir.

Anahtar Sözcükler: Alaşehir, Ninni, çocuk, anne.

---

¹ Bu çalışma, Günnur Korkusuz tarafından hazırlanan ve Erhan Solmaz tarafından yürütülen Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Alaşehir ve Yöresinde Çocuk Folkloru Ürünleri Üzerine Derlemeler ve İncelemeler adlı yüksek lisans tezinden çıkarılmıştır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, erhan.solmaz@usak.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-4842-4614

** Uşak Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, gunnur_601@outlook.com

ORCID ID: 0000-0002-2751-4584

AN EVALUATION ON THE LULLABIES OF THE ALAŞEHİR REGION

Abstract

Lullaby, which belong to the oral tradition, carries traces from the culture of the nation and society. In every culture, mothers frequently used lullabies to anesthetize and infant. Since the first one is not known, it is regarded as an anonymous folk literature product. Lullaby is one of the oral literary products sung by the people who aim to put the baby to sleep, especially the mother. Since we do not know the first one to sing, it is considered as an anonymous folk literature product. It is one of the most effective ways of communicating between mother and baby, the members of the family which is the smallest unity of the society. Firstly, the structure and shape features of lullabies are emphasized. Then the evaluations were made about the subject and content presentation and evaluation. Finally, the conclusion is given in the form of substances. In this study, an evaluation was tried to be made on lullabies compiled in Alaşehir. The main purpose of this study is to determine the role of lullabies, which have an important value in oral tradition, in cultural transfer and their place in the world of the child.

Keywords: *Alaşehir, The lullaby, child, mother*

0. Giriş

Kültür, milletin yaşayışını, duygu ve düşüncesini gösteren varlıkların tamamıdır. Nesilden yeni nesile aktarmaya çalışılan kültürdür. Kültür kavramı denilince hem maddi hem manevi olmak üzere iki kültürde akla getirilmelidir.

Gökalp'e göre "Kültür, "Bir milletin dinî, ahlaki, akli, estetik, lisani, iktisadi ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür" (1975: 27). Gökalp'in bu tanımında görüldüğü üzere kültürün kapsamı geniştir. Bir milletin kültürü o milletin dilini de besleyecektir.

Dil, ulus varlığının yansıtıcı gibidir, onu oluşturan öğelerin başında gelir. Bireylerin kişiliğine damgasını vuran da onun ana dilidir (Özdemir, 1977). Türk dilinin kendilik değerleri ve varlık alanını en geniş anlamıyla içeren ve içselleştiren türkü, masal, destan, halk hikâyesi, mâni, ninni ve bilmece, gibi edebî türler, Türk milletinin en önemli bellek mekânlarıdır. Bu kültürel bellek mekânları (Şahin, 2013: 104), hem sosyal hem de zaman boyutta birleştirici ve bağlayıcıdır. Ortak deneyim, beklenti ve eylem mekânları da "sembolik anlam dünyası" yaratarak, birleştirici ve bağlayıcı gücüyle güven ve dayanak imkânı sağlayarak insanları birbirine bağlar. (Assmann, 2001: 21).

Tüm edebî türler, kültürün yaşatılması konusunda büyük bir araçtır. Edebiyat ürünlerinden hatta ayırmak gerekirse sözlü edebiyat ürünlerinden biri olan ninni, en eski sözlü kültür ürünlerinden biridir. Ninniler de kültürel belleğin aktarımında önemli bir taşıyıcı olarak görülmelidir.

1. Ninni Türünün Tanım ve Tasnifi

Tüm edebî türler gibi ninni üzerine de çeşitli çalışmalar, tanımlar ve tasnifler yapılmıştır. Kendine özgü bir ezgiyle söylenen bir tür olan ninnilerle ilgi bazı tanımlara bakmak gerekir. Türkçenin ilk sözlüğü olan *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te "balu balu" diye geçen (Mahmut, 2007: 169) ninni ile ilgili çeşitli tanımlama ve tasnifler yapılmıştır.

Ninni üzerine çalışmalar yapan isimlerden biri olan Amil Çelebioğlu (1995: 9) "Ninniler en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna, onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve

kolay uyutmak yahut ağlamasını susturmak için hususi bir beste ile söylediği ve o andaki halet-i ruhiyesini yansıtır mahiyette, umumiyetle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir.” ile “Ağlayan çocuğu susturmak veya uyutmak için, hanımlar tarafından, husûsi bir nağme ile söylenen ve sonunda, klişe sözler (Eeee... Uyu yavrum uyu. Ninni yavrum ninni, hu hu hu...vs.) bulunan; bazan bir bazen de daha fazla bent/dörtlüklerden meydana gelen manzumeler.”(Şimşek 1989: 18) şeklinde tanımlamışlardır.

Tanımlama yapılırken türün yaratımında şekil, konu ve işlev özelliklerini göz önünde bulundurmak gerekir. Ninni ile ilgili yukarıdaki tanımlar incelediğinde ninninin yaratılma sebebi başta olmak üzere hangi konularda söylenildiğine ve şekilsel özelliklerine yer verilmiştir.

Sözlü edebiyat türleri, bazen şekil, bazen içerik bakımından veya farklı sebeplerden dolayı tasnif etmeye çalışılmıştır. Ninni içinde çeşitli tasniflemeler yapılmıştır. Şimşek’in, yapılmış tüm çalışmaları inceleyerek hazırladığı ninni tasnifi şu şekildedir:

Çocukların Cinsiyetine Göre

- a. Kız çocukları için söylenen ninniler
- b. Erkek çocukları için söylenen ninniler
- c. Herhangi bir cinsiyet belirtmeksizin, hem kız hem de erkek çocukları için söylenen ninniler.

Söyleniş Sebeplerine Göre

- a. Çocukları uyuturken söylenen ninniler
- b. Ağlayan çocuğu susturmak için söylenen ninniler
- c. Çocuğu sevip oynatırken söylenen ninniler
- ç. Çocuğu oyalamak için söylenen ninniler
- d. Çocuğun gelişme evrelerinde (emeklemesi, yürümesi, konuşmaya başlaması, dişinin çıkması vs.) söylenen ninniler

e. Çocuğun veya yakınlarının hastalanması, ölümü sebebiyle söylenen ninniler

(=ağıtlar)

Konularına Göre

- 1. Geleceğe ait hayalleri, dilek ve temennileri ifade eden ninniler*
- 2. Sevgi ve ilgi ifade eden ninniler*
- 3. Öğüt ifade eden ninniler*
- 4. Dua ve beddua ifade eden ninniler*
- 5. Yemin ve vaat ifade eden ninniler*
- 6. Övgü ve yergi ifade eden ninniler*
- 7. Hüzün ve sevinç ifade eden ninniler*
- 8. Akrabalık ilişkilerini anlatan ninniler*
- 9. Geçmişte cereyan eden olayları konu edinen ninniler*
- 10. Dini konuları ifade eden ninniler*
- 11. Şikâyet ifade eden ninniler*
- 12. Tehdit ve korkutma ifade eden ninniler*
- 13. Ayrılık ve gurbet ifade eden ninniler*
- 14. İntikam alma konusunu ele alan ninniler*
- 15. Ölüm ve ölümün getirdiği üzüntüyü ifade eden ninniler*
- 16. Hayvanları ele alan ninniler*
- 17. Mizahi olayları konu alan ninniler*
- 18. Efsane ve Ağıt türüyle ilgili ninniler (Şimşek 2016: 38-39).*

Şimşek, çocuğun cinsiyetine, ninninin söylenme sebeplerine ve konularına göre tasnifi kapsamlı bir şekilde hazırlamış olduğu görülmektedir.

2. Alaşehir Yöresi Ninnilerinin Yapı ve Şekil Özellikleri

Çalışmamızdaki derlenen ninni sayısı 12'dir. Neredeyse tüm kaynak kişilerimizin muhakkak bildiği ve bebeğine söylediği ninni şöyledir:

Dandini dandini dastana

Danalar girmiş bostana

Kov bostancı danayı

Yemesin lahanayı.

Derlemeler sırasında “Bebeğe söylenen ninniler nelerdir?” şeklinde yönetilen sorumuza ilk cevap bu ninnidir. Bu ninninin kalıp ibarelerden ve dörtlükten oluştuğunu gösterdikten sonra derlemiş olduğumuz ninniler yapı ve şekil özellikleri bakımından incelenecektir.

İlk kim tarafından söylenmiştir bilinmediği için anonim olarak nitelendirilen ninnilerin şekil özelliklerine bakmak gerekirse genellikle dörtlüklerden oluşmaktadır. Yukarıdaki ninni buna örnek verilebilir. Fakat mısra sayısının dörtten az veya fazla olduğu ninnilerle karşılaşmak mümkündür. Kullanılan vezin, hece veznidir. Hece vezninin 7'li (4+3 durak) kalıbıyla meydana getirilmiştir.

Tek dörtlükten oluşan aşağıdaki ninni, aab şeklinde kafiye düzeni oluşturulmuştur. 5+3=8'li hece ölçüsü kalıbıyla yazılmıştır.

Bahçeye kurdum salıncak

Eline verdim oyuncak

Şimdi uyuyacak yumurcak

Ninni yavrum ninni (KK4).

Çelebioğlu'nun yukarıdaki tanımından farklı olarak aşağıdaki ninni, dörtlükten değil üç mısradan oluşur, Kafiye düzeni farklılık gösterir. Üç mısralık ninni de ilk iki mısra kendi arasında kafiyeli iken üçüncü mısra ise onlardan bağımsızdır. Son mısranın “Eeeee” şeklinde tek ve kalıp kelimeden oluştuğu görülmektedir.

Nenni dedim uyusun

Allah dedim büyüsün

Eeeee (KK1).

Üç mısralık ninnilerin var olduğunu öğrendiğimiz gibi dört mısradan fazla oluşturulan ninnilerde vardır. Aşağıdaki ninni buna örnektir, 4+3 ve 5+3 duraklardan meydana gelmiştir, 7’li hece ölçüsüne sahiptir.

Ninni ninni nestane

Cepleri dolu kestane

Gelsin oğluma bir tane

Ninni ninni demişler

Hak yoluna girmişler

Bir fırın ekmek yemişler

Daha var mı demişler (KK3).

Hece vezni ve sade bir dille söylenen, ölçülü ya da ölçsüz söz ve tekerlemelerle de zenginleştirilen ninniler, başta ve sonda yer alan bazı kalıp ifadelerle de sahiptir. Buna göre başlangıçta “dandini dandini dasdana”, “dandini dandini danalı bebek”, “dandini dandini dan ister” vb. ninniye giriş niteliği sergileyen kalıp ibareler, aynı zamanda sonda da “Eee, eee ...”, “E yavruma e, e, e”, “Ninni yavrum ninni”, “Hu, hu, hu” vb. ifadeler bulunmaktadır (Coşkun, 2013: 501). Coşkun’un açıklamasındaki gibi bu çalışmada da aşağıdaki ninniye girişin “Hu hu” ifadesi ile başladığını görmek mümkündür.

Hu hu Allah

Kızıma uyku ver Allah (KK9).

Yinelenen kelimeler içerisinde “Allah” kelimesi de bulunmaktadır. Birkaç ninninin girişte ve içerisinde yer almaktadır. Aşağıdaki ninniye, Çelebioğlu (1995)’nin tasniflemesinde geçen “Annenin çocuk sahibi olmakla Allah’a şükrünü veya çocuk sahibi olma niyazını dile getiren *dini nitelikteki ninniler*”den biri olarak örnek gösterebiliriz.

İnce elekten eledim

Ak tülbente beledim

Ben yavrumu tek Allahtan diledim

Uyusun da büyüsün yavrum nenni (KK7).

Derlemenin en uzun ninnisinin ilk kısmının yer aldığı aşağıdaki ninnide “Nenni de kuzum nenni, nenni“ ifadeleri ile giriş yapılmakta, son mısrasında “Nenni” diye bitmektedir. Kadının, ninni kelimesini “nenni” olarak söylemiş olduğu göze çarpmaktadır. Bu söylemin sebebinin, kaynak kişilerden bazılarının Alevi-Bektaşî geleneğinde yetişmesinden kaynaklı olduğu düşüncesi vardır.

Nenni de kuzum

Nenni, nenni...

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış da yürüsün

Nenni... (KK6).

Ses veya kelime tekrarları, aliterasyon, asonans, kafiye ve rediflerin kullanılması ile ninniye bir ahenk yaratılmak istenmiştir. Bu şekilde ninnideki akıcılık sağlanmış ve söylenmesi kolaylaştırılmıştır. “Bu tarz kullanımlar ninniye müzikalite ve bir ses ahengi sağlamakta, ayrıca sözün yerine duygu yoğunluğunu bu kalıp ifadeler yerine getirmektedir (Coşkun, 2013: 501).

Oğuz (1993:16) “Halk şiirlerinde “şekil”, kafiye örgüsü ve hacim’de aranmaktadır.” olarak ifade ettiği bir şiirin şekil özelliklerinde kafiyeye bakılmalıdır. Çalışmada derlenen ninnilerin kafiyeleri, kafiye düzenleri arasında benzerlik yoktur. Mısra sayısı da farklıdır. Hece ölçüsü ile oluşturulmaları aralarındaki bir ortaklıktır.

3. Alaşehir Yöresi Ninnilerinin Konu ve İçerik Özellikleri

Dille sağlanacak olan duygu ve düşünceler, anlatımdaki ifadeler ile dinleyende daha anlaşılır hale gelecektir. “Dil gelişimi büyükleri taklitte geliştiği için, bireyde dil gelişimi onun sesleri duymasına ve algılamasına bağlıdır. Çünkü dil bir anlatım ve çevreye uyum aracı olarak algılanmıştır” (Ungan, 2009). Annesinden ilk duyduğu sesler, sözcükler ile çocukta, dil gelişimi şekillenmeye başlayacaktır.

Ninniler, uykusu gelen bir bebeğin sakinleştirilmesi, uykuya hazırlanması, rahat ve huzurlu bir uyku uyuyabilmesi için annesi ya da

genellikle bir kadın aile büyüğü tarafından yumuşak bir ses tonuyla söylenen, rahatlatıcı sözleri ve yavaş bir melodisi olan, geleneksel yaratılardır (Artun 1989: 1; Kurnaz 1997: 540). Tanımda da belirtildiği üzere ninnilerin konusu kadının, çocuğu uyutmak istemesidir. Ninnide yer alan sözlerde ağırlıklı olarak uyumayı hatırlatan kelimeler bir araya getirilmiştir.

Nenni... nenni...

Uyutayım seni

Akşama baban gelince

Uyutayım seni

Nenni kuzum nenni

Nenni de bebeğim nenni (KK6).

Derlemiş olduğumuz ninnilerde geçen bazı cümlelerde de görmek de mümkündür.

Nenni dedim uyusun (KK1).

Uyur benim yavrum inşallah (KK3).

Kızıma uyku ver Allah (KK9).

Uyusun da büyüsün ninni (KK8).

Yenidoğan bir bebek ortalama olarak günün üçte ikisini uyuyarak geçirmektedir. Çocuğun sağlığı ve büyümesi için uyku, hayati bir ihtiyaçtır. Bebek uyuyacak ki bir an önce büyüyüp bebeklikten çocuğa geçiş yapabilecektir. Annenin bebeğin büyümesini arzu ettiği, söylediği ninniden anlaşılmaktadır.

Allah dedim büyüsün (KK1).

Uyusun da büyüsün (KK7).

Uyusun da büyüsün yavrum nenni (KK7).

Uyusun da büyüsün ninni (KK8).

Anne, sürekli çocuğun hep iyi olmasını, sağlıklı olmasını istediğini ninni aracılığıyla söyler. Bu düşüncelere sahip olduğu aşığıdaki ninni ile görülebilir.

Hu hu hu Allah

Uyur benim yavrum inşallah

İyilik sağlık ver Allah (KK3).

Aşağıdaki ninnide, annenin çocuğuna karşı sevgi dolu hisleri, onu nitelediği birbirinden farklı sıfatlar dile getirilmiştir.

Nenniler diyem de uyusun

Allah diyem de büyüsün

Küçücük topacığım

Nenni...

Güzel boylum da

Nenni... nenni..

Nenniler senin olsun da

Uykuların da senin olsun

Nenni kuzum nenni...

Nenni...

Nenniler de tatlım benim

Nenni...

Küçücük palazım da nenni...

Nenni...

Nenni bebeğim de nenni

Nenni...

Uyusun da büyüsün

Tıpış tıpış da yürüsün nenni

Nenni kuzum nen

Nenni... (KK6).

Ninni, özellikle çocuğu uyutmak için tekrarlanan bir formül kullanılarak tasarlanmış vokal bir müzik parçasıdır. Genellikle bir kadın tarafından seslendirilen ninnilerde kadın, sesini kullanarak çocukla doğrudan ve yoğun samimi bir şekilde iletişim kurar (Grove Dictionary of Music, akt. Baker & Mackinley, 2006). Yukarıdaki ninnide annenin bebeğiyle o samimi ilişkisi hissedilmektedir.

Anne evde bebeğiyle ilgilenirken baba da evi geçindirmek için çalışması gerekmektedir. Bebeğin en temel ihtiyacı olan sütünü ve giyeceği giysileri babası pazardan alıp eve getirir. Babanın kız veya erkek çocuğu fark etmeksizin, bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılamakla hükümlü olduğunu ve babanın ailedeki rolünü ortaya koyar.

Dana dana dan ister

Babasından don ister

Eeeee (KK2)

Annenin veya ninniye söyleyenin çocuğun iyi bir meslek sahibi olması için dualar ettiği görülür. Cinsiyeti ne olursa olsun bebeklikten itibaren örnek verilen mesleklerden birini tercih etmesi konusunda yönlendirmelerde bulunulur.

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak paşa olacak

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak öğretmen olacak

Hu hu hu

Benim çocuğum okucak mühendis olacak (KK5).

Kız çocuğunun ev içerisindeki sorumluluklarından biri büyüklerine hizmet etmektir. Unutmaması gereken toplum kurallarından birisi ise her zaman büyüklerine karşı saygılı olmaktır. Bu ninnide, bebeğin büyüdüğünde başta aile büyükleri olmak üzere büyüklerine saygılı olması ve hizmet etmesi istenir.

Uyusun da büyüsün ninni

Tıpış tıpış büyüsün kızım

Annesine su getirivesin kızım (KK8).

Bebek uyandığında, ağladığında, huzursuzlandığında da ninni okunmaktadır. Ninni annenin bebeğine olan sevgisini, ilgisini dile getirdiği doğaçlama ezgilerdir. Bu ezgilerde biz dua, sevgi, övgü, yergi, serzeniş gibi birçok duygu ve düşüncenin ifade edildiğini görürüz (Temizkan ve Solmaz, 2018: 241).

Halk şiirlerinde konu ile ezgi arasında kuvvetli bir bağ vardır (Oğuz,1999: 16). Konusuna göre ninni söyleniş şeklinde değişiklikler gösterir. Ninninin kendine özgü o ezgisi de konuya göre düzenlenir. Anne eğer güzel bir konudan iyilik güzellikten bahsediyorsa farklı, hüznü karamsar bir konudan bahsediyorsa farklı bir ezgiyle söyleyecektir.

4. Alaşehir Yöresi Ninnilerinin İşlevleri

Bebeği kucağındayken, emzirirken, bazen ayakucuna yastık koyup çocuğu sallarken bazen de beşiği varsa içine yatırırken söylemeye başlar. Ninninin söylemeye başladığı an anne ile bebeğin birbirlerinin nefesini hissedecekleri kadar yakınlaştıkları andır. Dolayısıyla ninniler, anne ile çocuk arasında duygusal bir bağ kurulmasına yardımcı olmaktadır.

Ninni dinleyen çocuk, ağlıyorsa bir süre sonra sakinleşir, yavaş yavaş uykuya dalmaya başlar. Ninniye söyleyen anne başta olmak üzere her kimse, ninniye yüksek bir seviyeden başlarken çocuğun uykuya dalmaya başladığını anladığı an alçak bir düzeyde devam eder. Çocuğun uyuduğuna emin olduğunda ise ninniye sonlandırır.

Kız veya erkek çocuğa göre ninni söyleyişler de büyük bir fark yoktur. “Tıpış tıpış büyüsün kızım” cümlesindeki çocuğun cinsiyetine göre “kızım” yerine “oğlum” diye değiştirerek söylenildiğini görülür. O anki duygu durumuna göre yeni kelimeler ekleyebilir veya çocuğun cinsiyetine göre ninniye şekillendirebilir.

Bebeğin gelişimindeki en büyük destekçisi annesidir ve en çok sesini duyduğu insan annesidir. Onun sesini ayırt eder, sesini yüzünü gördükçe rahatlar ve huzursuzluğu geçer. Ninninin, çocuğun huzursuzluğunu gidermek

rahat bir şekilde uykuya geçmesinde önemli bir rolü vardır. Anne, ninni aracılığıyla bebeği sadece uykuya geçirmekle kalmaz, onun başta kendisiyle olmak üzere hayatla ilişkisini sağlar. Hayatta nelerin yanlış nelerin doğru olduğunu annesinden ya da kendine ninni söyleyen büyüğünden dinleyecektir. Aynı zamanda bebeğe milli değerler ve toplumsal değer yargıları hissettirecektir.

Beşikte ninniler söylemek, yumuşak sesli konuşmalar yapmak, yemekte, banyoda, uyumadan önce konuşmak bebeğin gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Sadece anne değil ailenin diğer üyeleri de ilk günden itibaren bebekle konuşmalı, ninniler söylemeli ve onunla iletişim kurmalıdırlar. Ninniler ve konuşmalar bebekte dinleyerek öğrenmeye yardım etmektedir (Güneş, 2010: 28). Bu sayede bebeğin dil öğrenimini edinmesi için ortam sağlanır ve bebeğin cesaretlenmesini kolaylaştırır.

Ninniler, erken yaşlarda zihin gelişimine yardımcı olmakta, uzun vadeli güven vermekte, çocukta kişiliğin gelişimine ve yapılanmasına yardım etmektedir. Aynı zamanda hayal gücünü harekete geçirmekte ve gerçeklerden hayallere götürmektedir (Leydier, 2007). Bebeğin dil, bilişsel, bedensel gelişimlerini olumlu yönde desteklemektedir.

Sesleri ayırt etmeyi öğrenir. Ninni söyleyen kişi anne baba ya da başka biri olabilir. Sesleri tanır (Kabadayı, 2009:281). Sesleri tanıyan bebek daha sonra sesleri birleştirir, kelimeler derken ardından cümle kurma süreci başlar.

Anadilin melodik yapısının kavranmasına katkı sağlar. Konuşma evresinden başlayarak çocuklarda dil gelişimi ve zevki oluşturur (Dönmez vd., 2000: 22). Ninnilerin de, müzik eğilimi olan çocuklar için kristalleştirici deneyim sağlayarak onların gelecek hayatında müzik, beste, güfte yorum ve icra yapmalarında önemli rol oynadığı düşünülebilir. (Kabadayı, 2009: 282).

Ninni söyleme geleneğinin bu faydasının olduğunu öğrendikten sonra günümüzdeki durumunu görmek gerekir.

Günümüzde teknolojik yenilikler sayesinde ninni söyleyen oyuncaklara, çeşitli internet sitelerine ulaşmak kolaylaşmıştır. Bilgisayarın ve internetin sıkça kullanılmasıyla birlikte internet üzerinde bebekler için özel birçok ağ sayfası yapılmıştır. Bu sayfalarda masallar, öyküler yanında ninnilere de yer verilmektedir. Bu ağ sayfalarına girip ninnileri dinlemek ve bu ninnileri mp3 formatında indirmek, ayrıca cep telefonları ve mp3 çalarlar

sayesinde bu ninnilere her yerden ulaşmak mümkündür (Akyol, 2014:133). Ninni veya şarkı gibi türleri dinletmek tercih meselesidir. Herhangi bir teknolojik aletten ninni dinletmek olarak değişen bu geleneğin tüm ebeveynlerin yapmış olduğu söylenemez. Fakat ninninin sosyo-kültürel hayattaki değişimlerden olumsuz yönde etkilendiği, özellikle kırsal çevrelerde yaşatılmakla birlikte şehir merkezlerinde, günlük yaşamın yoğunluğu ya da çeşitli nedenlerden dolayı yavaş yavaş kaybolma tehlikesi altında olduğu söylenebilir.

Genel olarak ninniler, sanatsal yaratıcısı olan kadından ya da anneden ayrı düşünülemez bir türdür. Anonim halk şiiri türleri göz önünde bulundurulduğunda belki de yaratıcısıyla bu ölçüde bütünleşmiş bir başka türün olmadığını söylemek mümkündür. (Coşkun,2013: 501).

Kadının bu anne olsun veya ninniyi söyleyen kişi olsun iç dünyasını, düşüncelerini, hayallerini, arzularını gösterdiği ninni, diğer türlere nazaran yeri ayrı olmalıdır.

5. Sonuç

Bu çalışma için Manisa ili Alaşehir ilçesine bağlı 30 mahallede derlemeler yapılmıştır. 94 kadın, 5 erkek toplam 99 kaynak kişiyle görüşülmüştür. Derlenen 12 ninni biri erkek olan 9 kaynak kişi tarafından söylenmiştir.

Derlemelerin ilk günlerinde ninni bulmakta zorlanıldığı belirtilmelidir. Şehir merkezindeki birçok anneden ninni derlenememiştir. Bu sebeple Alaşehir merkez dışındaki diğer mahallelere derlemeler çıkmıştır. 50 ve üstü yaş grubu olan annelerden ninni öğrenilerek tez çalışmasının dördüncü bölümü olan “Çocuk Etrafında Şekillenen Sözlü Edebiyat”ın ilk başlığı “Ninni” türü oluşturulmuştur.

1.Genellikle anne tarafından onun dışında anneanne, babaanne, hala, teyze, yenge, abla gibi yakın çevreden biri tarafından da söylenir. Özellikle babaanne, anneanne olan kaynak kişiler torunlarına söylediklerini belirtmişlerdir.

2.Ninnilerin yapı ve şekil özelliklerine baktığımızda tek dörtlük ve düz kafiye düzeni vardır. Derlemiş olduğumuz ninnilerin tamamı

dörtlüklerden değil farklı mısra sayısından oluşur. Ninnilerde yer alması beklenen kalıp ifadeler derlemiştir olduğumuz ninnilerde de rastlanmaktadır.

3.Ninnilerdeki ortak konu uyutmak olsa da farklı konuları işleyen ninnilerde derlenmiştir. Çalışmada az sayıda ninni bulunduğu için tasniflenmeye çalışılmamıştır.

4.Öncelikli işlevi bebeği uyutmak, avutmaktır. Bunun dışında birden fazla işlevi olduğu fark edilir. Ninni sayesinde aileye katılan yeni bireyin eğitimine bebeklikten başlanmış olur. Kültürel değerler, aile veya toplumsal kurallar çocuğu sezdirilir. Geleceğe hazırlanma, geleceği planlama ve kurgulama konusunda bebeği destekler.

5.Bebeğin gelişiminin yanında annenin de rahatlamasında büyük bir rolü vardır. Anne ninni söylerken hislerini gizlemeden bebeğiyle konuşur gibi içini açar. Anneyi rahatlamasında dolayısıyla bebeğinde rahatlaması, annesini sesini tanıması vb. olumlu etkiler yapar. Annenin bebeğiyle dertleşebildiği, ondan beklentilerini açıkça ifade edebildiği yollardan biridir.

6.Ninnilerimiz, kırsal kesimdeki mahallelerde oturan kaynak kişilerimizden derlenmiştir. Kaynak kişilerden sadece biri şehir merkezinde yaşamaktadır. O da köyden evlilik ile merkeze taşınmıştır. Ninni söyleme geleneği, şehir hayatında devam etmesi muhtemel olmakla birlikte merkezden uzak kırsal mahallelerde devam ettiği gözlenmiştir. Çeşitli nedenlerden dolayı şehir merkezlerinde kaybolmaya başladığı düşünülmektedir.

7.Ninni derleyebildiğimiz kaynak kişilerimizin en küçüğü 31 en büyüğü 87 yaşındadır. Genç nesil annelerin ninni söylemedikleri veya bilmedikleri gözlemlenmiştir. Bazıları zamanında söyleyip şimdi hatırlamadıklarını belirtmiştir. Ninnileri büyüklerinden öğrendiklerini söylemişlerdir.

8.Kaynak kişilerin neredeyse hepsi “dandini dandini dastana” diye başlayan ninniye bilmektedir. Bazı kaynak kişilerimiz ise sadece bu ninniye bilmektedir.

9.Anne, babalar çeşitli teknolojik aletleri kullanarak ninni söylenme geleneğini azaltmış durumdadır. Ninni üretimine katkıda bulunmamaktadır. Annenin o çıplak sesiyle dinlenen ninniler yerini teknolojik aletlerle dinletmek şeklinde bir değişime gitmektedir.

10.Ninni söyleme geleneği yok olmasına engel olunmalıdır. Ninni söylenmeye devam edilmediği ve üretilmediği için ninni söyleme geleneği azalacaktır. Derleme sırasında yaşadığımız sıkıntılar sebebiyle görülüyor ki eskisi kadar güçlü şekilde gelenek devam etmemektedir. Folkloru ait tüm ürünlerin, tüm edebî türlerin yaşaması ve yaşatılmasına devam etmelidir. Ninniler de bu edebî türlerden sadece bir tanesidir. Ninni söyleme veya dinletme geleneğinin devam etmemesi başta dil gelişimi olmak üzere gelişim alanları açısından zayıf bireylerin yetişmesi demektir.

KAYNAKLAR

- AKYOL, P. K. (2014). "Kültürel Değişme ve Teknolojinin Etkisiyle Şekillenen Günümüz Ninnileri ve Ninni Dinletme Geleneği". *Bilig*, S. 69, 127-142.
- ASSMAN, J. (2001). *Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*, (Çev. Ayşe Tekin), İstanbul: Ayrıntı Yay.
- ARTUN, E. (1989). Tekirdağ'da Söylenen Ninnilere Örnekler, *Türk Folklorundan Derlemeler 1989* (Ninni Özel Bölümü). Ankara: KTB Mifad Yay.
- BAKER, F. ve MACKINLAY, E., (2006). *Sing, Soothe And Sleep: A Lullaby Education Programme For First-Time Mothers. British Journal of Music Education*, 23 (2), 147-160.
- COŞKUN, N. Ç. (2013). Türk Ninnilerine İşlevsel Yaklaşım, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume. 8/4* Spring, 499-513.
- ÇELEBİOĞLU, A. (1995). *Türk Ninniler Hazinesi*. İstanbul: Kitapevi Yayınları.
- DÖNMEZ, N. B., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N. ve Gümüşçü, Ş. (2000), *Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- GÖKALP, Z. (1975). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Sebil Matbaacılık.
- GÜNEŞ, F. (2010). "Ninnilerin Çocukların Dil ve Zihinsel Gelişimine Etkisi". *Journal of World of Turks*, 2 (3), 27-38.
- KABADAYI, A. (2009). "Ninnilerin Çocuğun Gelişim Alanlarına Katkılarının İçerik Açısından İncelenmesi: Konya Örneği". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.6, S.1.
- KURNAZ, C.(1997). "Ninnilerin Şiirli Dünyası" *Türk Kültürü* 35 (413), 540-542.
- LEYDIER, K. (2007), *Le Rôle des berceuses dans le développement psychique du nourrisson*, Université de Franche-Comté.
- MAHMUD, K. (2007). *Divânü Lugâtî't- Türk*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- OĞUZ, M. Ö. (1993). "Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi". *Millî Folklor*, S.19.
- ÖZDEMİR, E. (1977) "Değıniler- Düzeltiler: Anadili Duyarlığı" *Türk Dili Dergisi*, 35 (307), 339-342.

- ŞAHİN, V. (2013). Kültürel Bellek Mekânı Olarak Türküler, *Kültürümüzde Türkü Sempozyumu Bildirileri*, Sivas - 22-25 Ekim 2011,103-112.
- ŞİMŞEK, E. (1989). “Çukurova (Kadirli-Kozan) Ninnileri Üzerine Bazı Düşünceler”. *Millî Folklor*, Y.1, C.1, S.2, 18-19.
- ŞİMŞEK, E. (2016). “Anonim Halk Şiiri İçerisinde Ninnilerin Yeri”. *Akra Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*, S. 8, 33-64.
- TEMİZKAN, M. ve SOLMAZ, E. (2018). “Anadolu ve Özbek Sahası Ninnilerinin Yapı-Şekil, Konu-İçerik ve İşlevi Bağlamında Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme”. *Türk Dünyası / Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 45, 239-255.
- UNGAN, S. (2009). *İşlevsel Yönleriyle Ninniler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Sözlü Kaynaklar

- KK1. Sultan Çiğdem –Alaşehir -1945- Okumamış- Ev Hanımı - Azitepe Mahallesi
- KK2. İkbâl Çiğdem – Alaşehir -1965- İlkokul- Ev Hanımı - Piyadeler Mahallesi
- KK3. Fatma Batkî –Alaşehir -1932- Okumamış- Ev Hanımı - Örnekköy Mahallesi
- KK4. Rahime Batkî –Alaşehir -1955- İlkokul- Ev Hanımı - Örnekköy Mahallesi
- KK5. Ali Açıl –Alaşehir -1947- Okuma Yazma Kursu- Emekli - Horzumembelli Mahallesi
- KK6. Fatma Can – Alaşehir -1957- İlkokul- Ev Hanımı - Yeniköy Mahallesi
- KK7. Ayşen Akar – Alaşehir -1962- İlkokul- Ev Hanımı - Osmaniye Mahallesi
- KK8. Ümmü Kocaturk – Alaşehir -1977- İlkokul- Ev Hanımı - Şahyar Mahallesi
- KK9. Pervin Çandır – Alaşehir -1988- Lise- Ev Hanımı - Şahyar Mahallesi